

สารนิพนธ์
พุทธศาสตร์บัณฑิต ประจำปี ๒๕๖๐

หนังสือประกอบการสัมมนาทางวิชาการ
พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต รุ่นที่ ๑๓/๒๕๖๐
พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต รุ่นที่ ๒๗/๒๕๖๐
พุทธศาสตร์บัณฑิต รุ่นที่ ๖๒/๒๕๖๐
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ณ หอประชุม มวก. ๔๘ พรรษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันที่ ๑๘-๒๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๐

สารนิพนธ์

พุทธศาสตร์บัณฑิต ประจำปี ๒๕๖๐

จัดพิมพ์เนื่องในงานพิธีประสาทปริญญา ประจำปี ๒๕๖๐

ณ หอประชุม มวก. ๔๘ พรรษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ ๑๘-๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ : คณะกรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการ

คณะบรรณาธิการ : พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.

พระมหาธิติ อนุภทโท

นายสุชญา ศิริธัญญ์

พิสูจน์อักษร : คณะกรรมการฝ่ายจัดทำสูจิบัตรและสารนิพนธ์

ออกแบบปก : นางจุฬารัตน์ วิชาานาติ

อภินันทนาการภาพ : กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี

จัดรูปเล่ม : นายสมบุรณ์ เฟ่งพิศ

นายวรพันธ์ แยมหงษ์ปก

พิมพ์ครั้งแรก : พฤษภาคม ๒๕๖๐

จำนวนพิมพ์ : ๖,๐๐๐ เล่ม

จำนวนหน้า : ๔๕๒ หน้า

จัดพิมพ์โดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑๓๑๗๐ โทร.๐๓๕ ๒๔๘ ๐๑๓

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๑-๑๗ ถนนมหาราช ท่าพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร.๐๒ ๖๒๓ ๕๖๒๔, โทรสาร ๐๒ ๖๒๓ ๕๖๒๓

คำปรารภ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะจัดพิธีประสาทปริญญา ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐ ณ หอประชุม มวก. ๔๘ พรรษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระหว่างวันที่ ๑๘-๒๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๐ โดยมีสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มาเป็นองค์ประธานทรงประทานปริญญาบัตร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดการศึกษาในรูปแบบสาภณนิยม ตั้งแต่วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๙๐ ถึงปัจจุบัน ผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีแล้ว ๖๒ รุ่น ระดับปริญญาโท ๒๗ รุ่น หลักสูตรนานาชาติ ๑๕ รุ่น และระดับปริญญาเอก ๑๓ รุ่น โดยได้ขยายการศึกษาออกไปสู่ภูมิภาค มี ๑๑ วิทยาเขต ๑๖ วิทยาลัยสงฆ์ ๓ ห้องเรียน ๑๔ หน่วยวิทยบริการ และมีสถาบันสมทบ ๗ แห่ง ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ความเจริญรุ่งเรืองของมหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นที่ภาคภูมิใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ท่านผู้บริหาร ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย

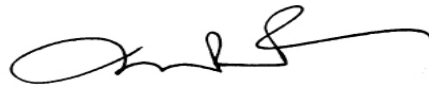
ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ในภาคเช้า มหาวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมสัมมนาทางวิชาการ กำหนดจัดให้มีปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “พุทธศาสตร์บัณฑิต กับ Thailand 4.0” โดย พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร., ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ในงานสัมมนาครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมงานมากกว่า ๖,๐๐๐ รูป/คน และคณะทำงานยังได้จัดพิมพ์หนังสือสารนิพนธ์ เนื่องในงานพิธีประสาทปริญญา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อเป็นอนุสรณ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ของท่านผู้บริหาร ราชบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณาจารย์ ตลอดถึงบุคลากรของมหาวิทยาลัย

หนังสือสารนิพนธ์ เล่มนี้ ประกอบด้วยเนื้อหา แบ่งเป็น ๔ ภาค คือ ๑. ภาคภาษาไทย แบ่งเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ พระพุทธศาสนาและปรัชญา มีจำนวน ๑๘ บทความ ตอนที่ ๒ พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มีจำนวน ๑๑ บทความ ๒. ภาคภาษาอังกฤษ มีจำนวน ๒ บทความ ๓. ภาคนิสิตปฏิบัติศาสนกิจช่วยพัฒนาสังคม จำนวน ๒ เรื่อง ๔. ภาคผนวก นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังได้จัดพิมพ์หนังสืออีก ๒ เล่ม คือ (๑) สุจิตร์ (๒) ประกาศเกียรติคุณ

ในนามมหาวิทยาลัย ขอขอบคุณและอนุโมทนาขอบคุณอย่างยิ่งต่อคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการ คณะกรรมการฝ่ายจัดทำสุจิตร์และสารนิพนธ์ คณาจารย์ที่ได้ส่งบทความทางวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือตลอดถึงคณะทำงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ได้ทำงานด้วยวิริยะ อุตสาหะ

(๔)

ทุ่มเท เสียสละ อุทิศกำลังกายและสติปัญญาร่วมกันดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือสารนิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จ
ลุล่วงด้วยดี อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการพระพุทธศาสนาสืบไป ด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย
ขอให้คณะกรรมการทุกท่าน จงเจริญด้วยจตุรพิธพรชัยทั้ง ๔ ประการ คืออายุ วรรณะ สุข พละ และ
ปฏิภาณ คุณสารสมบัติและธรรมสารสมบัติ ปราศจากโรคาพาธอุปัทวันตราย และบรรลुประโยชน์
โสติดิผลสมมโนรถปรารถนาทุกประการ

(พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.)

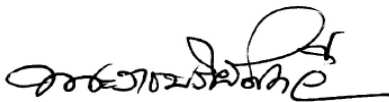
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ถ้อยแถลง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะจัดงานพิธีประสาทปริญญา ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐ ณ หอประชุม มวก. ๔๘ พรรษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระหว่างวันที่ ๑๘-๒๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๐ โดยมีสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มาเป็นองค์ประธาน

มหาวิทยาลัยได้จัดพิมพ์หนังสือสารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐ เพื่อเป็นหนังสือประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เผยแพร่ มอบเป็นธรรมบรรณการแก่พระเถรานุเถระ นิสิต ผู้มีอุปการคุณ และประชาชนผู้มาร่วมในงานพิธีประสาทปัญญาดังกล่าว หนังสือสารนิพนธ์ เล่มนี้มีเนื้อหาแบ่งเป็น ๔ ภาค คือ ๑. ภาคภาษาไทย มี ๒ ตอน คือ ตอน ๑ พระพุทธศาสนาและปรัชญา จำนวน ๑๘ บทความ ตอน ๒ พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จำนวน ๑๑ บทความ (๒) ภาคภาษาอังกฤษ จำนวน ๒ บทความ รวมบทความทั้งสิ้น ๓๑ บทความ ซึ่งเนื้อหาทั้ง ๒ ภาคดังกล่าวนั้น เป็นบทความทางวิชาการและบทความวิจัย ของท่านผู้บริหาร ราชบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย แต่ละบทความผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ละบทความ จำนวน ๒ ท่าน (๓) ภาคนิสิตปฏิบัติศาสนกิจกับจิตอาสาพัฒนาช่วยสังคม กล่าวถึงประสบการณ์การปฏิบัติศาสนกิจ อันเป็นสรุปเนื้อหาสาระสำคัญของการสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ รุ่นที่ ๖๒ ที่ออกไปปฏิบัติศาสนกิจในสถานที่ต่างๆ ทั้ง ๔ ภาค ซึ่งได้สะท้อนสภาพปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะและโครงการบรรพชาสามเณรและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน (๔) ภาคผนวก กล่าวถึงคณะกรรมการฝ่ายจัดทำสูจิบัตรและสารนิพนธ์และผู้อุปถัมภ์งานพิธีประสาทปริญญา ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐

ในนามของคณะกรรมการฝ่ายจัดทำสูจิบัตรและสารนิพนธ์ ท่านผู้บริหาร ราชบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย ที่ได้ส่งบทความมาร่วมตีพิมพ์เผยแพร่ในครั้งนี้ พร้อมกันนี้ ต้องขออภัยต่อคณาจารย์ที่เป็นเจ้าของบทความที่คณะกรรมการฯ ไม่สามารถนำบทความที่ส่งมาลงตีพิมพ์ได้ทั้งหมด เนื่องจากมีข้อจำกัดจำนวนหน้าการพิมพ์ จะได้นำบทความดังกล่าวไปจัดพิมพ์ในโอกาสต่อไป และคณะทำงานได้นำบทความทั้งหมดไปจัดรูปแบบเก็บไว้ในฐานข้อมูลบทความทางวิชาการ กองวิชาการ พร้อมกันนี้ต้องขอขอบคุณและขออนุโมทนาขอบคุณต่อทุกท่านที่ได้อุทิศกำลังกายและกำลังสติปัญญา ร่วมกันจัดทำหนังสือดังกล่าวให้สำเร็จลงด้วยความเรียบร้อยเป็นอย่างดี

(พระราชปริยัติกวี,ศ.ดร.)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

ประธานคณะกรรมการฝ่ายจัดทำสูจิบัตรและสารนิพนธ์

บทบรรณาธิการ

หนังสือสารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต ในงานพิธีประสาทปริญญา ประจำปี ๒๕๖๐ ได้รวบรวมบทความวิชาการและบทความวิจัยของท่านผู้บริหาร ราชบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ บุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อใช้ประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ของท่านผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ บุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นักวิชาการ พุทธศาสตร-ดุษฎีบัณฑิต พุทธศาสตรมหาบัณฑิต และพุทธศาสตรบัณฑิต

เนื้อหาภายในเล่ม ประกอบด้วยบทความวิชาการและบทความวิจัย ของท่านผู้บริหาร ราชบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ บุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ส่งมาตีพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งรายละเอียดบทความต่างๆ กองบรรณาธิการ กล่าวสรุปเนื้อหาของแต่ละบท ดังนี้

ภาคภาษาไทย ตอน ๑ พระพุทธศาสนาและปรัชญา จำนวน ๑๘ บทความ

บทความที่ ๑ เรื่อง “**หลักธรรมกับแนวคิด ในการผลิตบัณฑิต**” โดย พระพรหมบัณฑิต,ศ.ดร. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) มีสาระสำคัญกล่าวถึงการเตรียมความพร้อม กำหนดคุณสมบัติของผลผลิตทางการศึกษา ไว้ ๓ ประการ คือ “เก่ง ดี มีสุข” อธิบายถึงความเก่งหมายถึงสมรรถภาพ ความดี หมายถึงคุณภาพ และมีสุขหมายถึงสุขภาพ หลักธรรมที่ใช้คือพุทธคุณ ๓ คือปัญญาคุณ วิสุทธิคุณและกรุณาคุณ พุทธคุณ ๓ ทำให้เกิดภาพ ๓ ภาพ นั่นคือ ปัญญาคุณทำให้เป็นคนเก่งมีสมรรถภาพ กรุณาคุณทำให้เป็นคนดีมีคุณภาพ และวิสุทธิคุณทำให้จิตบริสุทธิ์ผ่องใสมีสุขภาพ อีกทั้งให้พัฒนาปัญญา ๓ ทั้ง คือสุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากสุตะ จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด และภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากภาวนา โดยให้ผู้เรียนมีหัวใจนักปราชญ์และใช้ปัญญาภูมิธรรมคือธรรมแห่งการพัฒนาปัญญา การศึกษาเช่นนี้จะทำให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ ได้บัณฑิตคือผู้มีปัญญาทั้งสามประการคือ สุตมยปัญญา จินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา มีความรู้ทั้งในทางโลกและในทางธรรมที่สามารถประสานการทำงานเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ครูอาจารย์จะสามารถผลิตบัณฑิตเช่นนี้ได้ ต้องสอนให้รู้ ทำให้ดูและอยู่ให้เห็น

บทความวิจัยที่ ๒ เรื่อง “**พจนานุกรมพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**” โดย พระราชปริยัติกิจ, ศ.ดร.(สมจินต์ สมมาบุญโญ) มีสาระสำคัญกล่าวถึงการศึกษานวนคิด ทฤษฎี การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวกับการทำพจนานุกรมพระไตรปิฎกภาษาไทย และวิธีการดำเนินการวิจัย อันประกอบด้วย ๑. ค้นคำศัพท์ ๒. เรียงคำศัพท์ ๓. คัดเลือกคำศัพท์ ๔. เขียนนิยามคำศัพท์ ๕. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๖. อักษรย่อและเครื่องหมายที่ใช้ใน

พจนานุกรมพระไตรปิฎกภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลจากวิจัย ศัพท์พจนานุกรมพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ของโครงการ วิจัย รวม ๔ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙ ของหมวดอักษรวรรคและอวรรค ในปี พ.ศ.๒๕๕๖ จัดทำ ศัพท์หมวดอักษรวรรค ก รวมจำนวนศัพท์ ๔,๕๐๐ ศัพท์ ในปี พ.ศ.๒๕๕๗ จัดทำศัพท์หมวดอักษรวรรค จ หมวดอักษรวรรค ฎ และหมวดอักษรวรรค ต รวมจำนวนศัพท์ทั้งสิ้น ๓ วรรคเป็นจำนวนทั้งสิ้น ๔,๒๒๐ ศัพท์ ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ จัดทำศัพท์หมวดอักษร ฃ รวมจำนวนศัพท์ทั้งสิ้น ๔,๒๓๙ ศัพท์ ในปี พ.ศ.๒๕๕๙ จัดทำศัพท์หมวดอักษรอวรรค รวมจำนวนศัพท์ทั้งสิ้น ๘,๕๕๒ ศัพท์ รวมศัพท์ในหมวดอักษรวรรคและ อวรรค มีจำนวนทั้งสิ้น ๒๑,๕๑๑ ศัพท์

บทความที่ ๓ เรื่อง “ศิลปะในการวิเคราะห์วิจัยคำสอนในพระพุทธศาสนา” โดย ศาสตราจารย์ พิเศษจันทน์ ทองประเสริฐ กล่าวถึงวิชาตรรกศาสตร์ ทำให้เกิดความแตกฉานในการวิเคราะห์คำสอน ทางพระพุทธศาสนา ขอให้แต่ละคนพยายามศึกษาวิเคราะห์ในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ และให้วิเคราะห์ วิจัยให้มาก และงานวิเคราะห์วิจัยสำเร็จลงได้ดี จำเป็นต้องรู้ตรรกศาสตร์ ให้ถ่องแท้ ตรรกศาสตร์จะให้ เป็นนักสอนนักเผยแผ่ศาสนาที่ดี เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล ไม่ใช่เป็นศาสนาที่สอน ให้เชื่ออย่างมกมาย ดังจะเห็นได้ว่าพระอรหันตสาวกชุดแรกที่พระพุทธเจ้าส่งไปประกาศพระศาสนา นั้น ล้วนเป็นพระอรหันต์ผู้ได้ปฏิสัมภิทา ๔ ไม่ใช่สักว่าเป็นพระอรหันต์เท่านั้น เพราะผู้ได้ปฏิสัมภิทา ๔ นั้น จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเหตุ ด้านผล ด้านนิรุกติศาสตร์ ก็จะต้องมีปฏิภาณไหวพริบที่จะได้ตอบปัญหา ต่าง ๆ ได้อย่างรัดกุมและฉับพลัน

บทความที่ ๔ เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ความหมายของคำโลกธาตุทางพระพุทธศาสนา เปรียบเทียบกับคำเอกภพ ตามแนวคิดของนักดาราศาสตร์” โดย ศาสตราจารย์พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ ได้วิเคราะห์ความหมายของคำโลกธาตุที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนกไว้ ๓ ขนาด คือ สหัสสีโลกธาตุ (โลกธาตุขนาดเล็ก) ทวิสหัสสีโลกธาตุ (โลกธาตุขนาดกลาง) และตีสหัสสีโลกธาตุ (โลกธาตุขนาดใหญ่) พระพุทธองค์ทรงอธิบายไว้ว่า ๑ จักรวาลมีเนื้อที่เท่ากับพื้นที่ที่ดวงจันทร์ ๑ ดวงอาทิตย์ ๑ ดวง โคจรส่องแสงให้สว่างรุ่งโรจน์ได้ทั่วทุกทิศ เช่น ระบบสุริยจักรวาล รวมทั้งยังมีการเปรียบเทียบระหว่าง โลกธาตุ กับเอกภพตามแนวคิดของนักดาราศาสตร์

บทความที่ ๕ เรื่อง “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ กับการศึกษาของพระสงฆ์ไทย” โดย อาจารย์สนธิ ไชยวงศ์คต มีสาระสำคัญกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา การทำนุ บำรุงและส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการรับใช้พระสงฆ์ที่ถูกต้อง พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชดำริ ถึงหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโครงการทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับ

(๘)

พระสงฆ์ไทย แล้วจำแนกทุนเล่าเรียนหลวง ๑๐ ประเภท คือ (๑) ทุนการศึกษาระดับเปรียญธรรม ๖, ๗, ๘, ๙ (๒) ทุนการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก (๓) ทุนพระธรรมทูต (๔) ทุนสำนักเรียน (๕) ทุนวิปัสสนาจารย์ (๖) ทุนโครงการฝึกอบรมพระนักเทศน์เฉลิมพระเกียรติ (๗) ทุนเล่าเรียนพระบาลี (๘) ทุนสถาบันพระบาลีศึกษาดีเด่น (๙) ทุนสำนักปฏิบัติธรรม/สถานปฏิบัติธรรมดีเด่น (๑๐) ทุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญดีเด่น

บทความที่ ๖ เรื่อง “มั่งคั่งดั่งที่ปณี” โดย รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร ได้อธิบายในสาระสำคัญเกี่ยวกับคัมภีร์มั่งคั่งดั่งที่ปณี เป็นหนังสือที่โดดเด่นเล่มหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่แสดงหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พระสิริมั่งคั่งลาจารย์นักปราชญ์แห่งล้านนาไทย แต่งหนังสือนี้ เมื่อ พ.ศ.๒๐๖๐ เพื่อขยายความอรรถกถาอมงคสูตร แห่งสุตตนิบาต อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และคำของเกจิอาจารย์จากเดิมที่มีเนื้อหาเล็กน้อยให้มีเนื้อหาพิสดาร โดยแสดงให้เห็นว่าทางเดินที่มีความบูรณ ยั่งยืนและเป็นมาตรฐานที่เรียกว่า “มั่งคั่ง” เริ่มมั่งคั่งข้อแรก คือไม่คบคนพาล และมั่งคั่งข้อสุดท้าย คือ จิตเกษม โดยยืนยันว่า ชีวิตที่ยั่งยืนและชีวิตที่มีมาตรฐานจะต้องมีทั้งโลกียธรรมทั้งโลกุตตรธรรมควบคู่กัน

บทความที่ ๗ เรื่อง “คำอวยพร : ธรรมเนียมกับสังคมนิยม” โดย รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดี และ ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสงค์ มีสาระสำคัญที่อธิบายคำอวยพรตามหลักธรรมเนียมและสังคมนิยม เมื่อวิเคราะห์คำอวยพร ทำให้ทราบว่า คำอวยพรจะสำเร็จผลเป็นความสุขได้จะต้องประกอบด้วยเจตนาดีเป็นที่ตั้ง ส่วนคำอวยพรที่เป็นไปตามการกำหนดของสังคม ผู้คนในสังคมจะต้องมีสติคือการตรึกตรอง ไคร่ครวญ และพิจารณาคำอวยพรให้ถ่องแท้ก่อนแล้ว จึงค่อยทำตามและพูดตาม หากปฏิบัติได้อย่างนี้ คำอวยพรจึงจะก่อประโยชน์แก่ผู้ให้และผู้รับพร

บทความที่ ๘ เรื่อง “ทักษะการบริหารมนุษยสัมพันธ์ตามแนวพุทธ” โดย รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย อธิบายสาระสำคัญเกี่ยวกับทักษะการบริหารมนุษยสัมพันธ์ตามแนวพุทธ ซึ่งเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบการบริหารการศึกษา เพราะเป็นคุณลักษณะที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของนักบริหาร หลักธรรมในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ หลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความมีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนามีหลายหมวด เช่น หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ ธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน ประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี เป็นคุณธรรมประจำใจและควรให้เกิดมีขึ้นในใจตนอย่างสม่ำเสมอ

บทความวิจัยที่ ๙ เรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย: กรณีศึกษาชุมชนตัวอย่างหมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดย รศ.ดร.วรภฤต เตื่อนช้าง อธิบายสาระสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทยโดยภาพรวมของ

ตัวแทนหมู่บ้านตัวอย่าง ใน ๔ ภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยอาศัยวัฒนธรรมประเพณีแต่ละท้องถิ่น โดยอาศัยกระบวนการหลักคือ ศิล ๕ และมีกระบวนการย่อยจากศิลปะแต่ละข้อ ซึ่งแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ ทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันนั้นมียังคงความรู้ที่หลากหลาย หลอมรวมจนทำให้เกิดสันติสุขในชุมชน องค์ความรู้ของวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ในแต่ละภาค อันจะสามารถนำไปปรับใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการประเมินโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ได้เป็นอย่างดี

บทความวิจัยที่ ๑๐ เรื่อง “กระบวนการสร้างสาธารณโภคีธรรมขององค์กรพุทธศาสนาในประเทศไทย” โดย พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระสุภาพร เตชธโร มีสาระสำคัญกล่าวถึงหลักสาธารณโภคีธรรมในพระพุทธศาสนา คือ หลักของการแบ่งปัน ช่วยเหลือ เกลี้ยเจื้อจวนให้ได้ใช้สอยร่วมกัน โดยมีแนวคิดความเป็นมาจากหลักกรรมหนึ่งซึ่งอยู่ในหลักสาราณียธรรม ๖ เพื่อนำมาพัฒนาใช้จนเกิดเป็นระบบแบบแผนหรือวิถีชีวิต ให้มีคุณลักษณะพึ่งตนเองได้ ในทางพุทธศาสนาพบว่า การแบ่งปันช่วยเหลือแบ่งออกได้ ๒ ชนิดคือ ๑. สิ่งของที่เป็นปัจจัย ๔ (อามิสทาน) ๒. สิ่งของที่เป็นศิลปวิทยาการ(ธรรมทาน) อีกทั้งยังกล่าวถึงกระบวนการสร้างสาธารณโภคีธรรมขององค์กรพุทธศาสนาในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ๓ แห่ง คือ (๑) ศูนย์อบรมคุณธรรมจริยธรรมดงวังอ้อ (๒) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนพลาญข่อย (๓) ศูนย์ยุวพุทธิกสมาคมจังหวัดอุบลราชธานี ผลการใช้หลักสาธารณโภคีธรรม พบว่ากลุ่มองค์กรพุทธ สามารถนำไปปรับประยุกต์ช่วยเหลือได้ใน ๓ ด้าน คือ ๑) การรักษาพยาบาลและดูแลสุขภาพ ๒) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓) การศึกษาสงเคราะห์

บทความที่ ๑๑ เรื่อง “พุทธศาสนา : โปสท์โมเดิร์น” โดย พระสุนทรภักดีคุณ, ผศ. มีสาระสำคัญกล่าวถึงแนวคิดหลังสมัยใหม่ เป็นแนวคิดที่ปฏิเสธความเชื่อที่ว่า ความรู้ ความจริง มีหนึ่งเดียวตามกระบวนการทัศน์แบบปฏิฐานนิยม รวมถึงสถาบันศาสนาซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ศาสนามักถูกใช้เป็นเครื่องมือในเรื่องต่างๆ จนทำให้เกิดความสับสนในบทบาทของศาสนา แต่นั่นมิได้หมายความว่าศาสนาไม่ใช่สิ่งจำเป็นอีกต่อไป เป็นเพียงสิ่งที่บอกว่า ศาสนาก็เป็นระบบหนึ่งในโลก จำต้องได้รับการสังคายนาเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ถ้าจะมีศาสนาใดที่รับมือได้กับความต้องการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ปัจจุบัน ศาสนานั้นก็ควรเป็นพระพุทธศาสนา อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ นักฟิสิกส์ ชาวเยอรมัน ผู้เสนอทฤษฎีสัมพันธภาพ หลังจากที่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งแล้ว กล่าวไว้ว่า ศาสนาเดียวที่จะเหลืออยู่ในโลกอนาคต ก็คือศาสนาที่สามารถเผชิญกับความต้องการของโลกแห่งยุคปัจจุบัน”

บทความที่ ๑๒ เรื่อง “หลักคำสอนเชิงนิเทศศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก” โดย พระมหาสุภวิชัย ปภัสสโร, ผศ. มีสาระสำคัญคือกล่าวถึงความสำคัญนิเทศเชิงพุทธศาสนา ในแต่ละช่วง

(๑๐)

หลักการสื่อสารตามแนวพระพุทธเจ้า เนื้อหาหรือเรื่องที่ทรงสอน กระบวนการสอน หลักการนิเทศ ที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ รูปแบบและวิธีการสอน เช่น การใช้วิธีการสนทนา ที่เรียกว่าธรรมสาธกัจฉา การบรรยาย การตอบปัญหา หรือการโต้ตอบปัญหา การบังคับควบคุม รวมถึงบุคคลโอบายในการสอน ของพระพุทธเจ้า เช่น ยกตัวอย่างเป็นอุทาหรณ์ การใช้อุปมาอุปไมย การใช้อุปการณการสอน การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นต้น

บทความที่ ๑๓ เรื่อง **“ชีวิตมีความสุขต้องมีศีล ๕”** โดย พระมหาปัญญาวัฒน์ สิริภทโท, ผศ.ดร. มีสาระสำคัญคือกล่าวถึงประเภทของศีลแต่ละข้อ ความหมายของศีลหลายนัย อานิสงส์ของการรักษาศีล เช่น ทำให้มีความสุขกาย สุขใจ ทำให้เกิดทรัพย์สมบัติมากขึ้นได้ ทำให้สามารถใช้สอยทรัพย์นั้นได้เต็มอ้อม โดยไม่ต้องหวาดระแวงภัย ทำให้ไม่ต้องหวาดระแวงว่าจะมีใครมาทวงทรัพย์คืน ทำให้เกียรติคุณพุ่งขจรขยายไป ทำให้ผู้อื่นเกิดความเคารพเชื่อถือ ทำให้ชีวิตนั้นแจ่มใสอาจท่ามกลางชุมชนชน ทำให้ไม่เป็นคนหลงลืมสติ ตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติภูมิ

บทความที่ ๑๔ เรื่อง **“พระพุทธศาสนากับการใช้ชีวิตในสังคมออนไลน์”** โดย พระมหาวิมลมหาบุญ, ผศ.ดร. มีสาระสำคัญกล่าวถึงสื่อออนไลน์กลายเป็นปัจจัยจำเป็นของคนที่อยู่ในสังคมยุคข่าวสาร สื่อออนไลน์จึงเปรียบเสมือน “ดาบสองคม” ที่ให้ทั้งประโยชน์และโทษ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะเลือกใช้หรือเลือกไม่ใช้ตามความเหมาะสมในการบริโภคสื่อ โดยอาศัยรูปแบบและกระบวนการคือ ทำการสื่อออนไลน์กับบุคคล ทำการสื่อออนไลน์กับตนเอง ทำการสื่อออนไลน์ตามแนวทางประเพณีปฏิบัติในศีล สมาธิ ปัญญา ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ย่อมมีความสุข ความสุข ความเปลี่ยนแปลงความเป็นไปตามธรรมชาติภายใต้กฎธรรมชาติเช่นเดียวกัน ต้องประสบกับความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่นเดียวกัน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ประกอบด้วยหลักเบญจธรรมและหลักกัลยาณมิตรนั้นว่ามีความจำเป็นเพื่อให้สังคมสงบสุขและอุดมปัญญา

บทความที่ ๑๕ เรื่อง **“การพัฒนาจิตตามแนวพระพุทธศาสนา”** โดย พระครูใบฎีกาหัตถิ กิตตินนโท, ผศ.ดร. มีสาระสำคัญกล่าวถึงคำสอนทางพระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาจิต ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ และยังเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัทที่จะต้องให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีคุณค่าต่อชีวิตเป็นอย่างมากและยังส่งผลทำตนให้เป็นผู้ประเสริฐขึ้นในสังคมได้ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสวิธีพัฒนาจิตที่เรียกว่า “จิตตภาวนา” หรือ “สมาธิ” ไว้ เพื่อให้เราได้ศึกษาพัฒนาจิต ประโยชน์ของการพัฒนาจิตนั้นส่งผลทำให้เกิดปัญญา เป็นประโยชน์ในการอบรมสั่งสอนตนทำให้ให้รู้ผิดชอบชั่วดี มีสติรู้เท่าทันจิตของตน คือสามารถรู้จิตของตนเองได้ตลอดเวลา กล่าวคือ เมื่อจิตคิดสิ่งไม่ดี ไม่งาม ไม่ถูกต้อง จิตเกิดระลึกรู้เท่าทันตลอดเวลา

บทความที่ ๑๖ เรื่อง “**วิถีแห่งผู้นำและระบอบการปกครอง : ธรรมราชย์ จอมปราชญ์ จอมธรรม**” โดย พระมหาไพรัช ฐมทีโป, ดร. มีสาระสำคัญกล่าวถึงทัศนะเรื่องผู้ปกครอง หน้าที่หลักอันสำคัญของผู้ปกครองคือการบริหารประเทศเพื่อสร้างความเจริญมั่งคั่ง มั่นคง ทางเศรษฐกิจ สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และสร้างความเชื่อมั่น หรือความไว้วางใจให้เกิดแก่ประชาชน และกล่าวถึงธรรมราชาในทัศนะของจกัญญพราหมณ์ซึ่งมีพื้นฐานจากศาสนาฮินดู ย่อมแตกต่างจากธรรมราชาในความหมายของศาสนาพุทธ ซึ่งในอดีตมีพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นต้นแบบ เป็นสุดยอดแห่งผู้นำ ผู้เป็นนักปราชญ์ และเป็นผู้ทรงธรรม ซึ่งสืบทอดมาถึงในยุคปัจจุบันก็มีธรรมราชา ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ คือพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ ๙ แห่งราชวงศ์จักรี พระองค์ผู้เสด็จสู่สวรรคาลัย และทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการได้ตามพระปฐมบรมราชโองการ ที่ทรงประกาศไว้อย่างต่อเนื่องยาวนานถึง ๗๐ ปี นับว่าพระองค์ทรงเป็นอัจฉริยบุคคลและสุดยอดแห่งธรรมราชาอย่างแท้จริง

บทความที่ ๑๗ เรื่อง “**ภูมิศาสตร์ตำนานจังหวัดหนองคาย**” โดย ผศ.ดร.เจษฎา มุลยาพอ มีสาระสำคัญคือกล่าวถึงความสำคัญของสถานที่ที่เกี่ยวกับตำนานพระพุทธรูปที่ปรากฏ ในจังหวัดหนองคาย เฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปและตำนานความเป็นมาว่า ลักษณะความเป็นไปของพระพุทธรูปแต่ละองค์จะมีความแตกต่างกัน และยังกล่าวถึงภูมิศาสตร์ตำนานจังหวัดหนองคาย จากเอกสารและประวัติความเป็นหรือตำนาน ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่สำคัญและ มีความเกี่ยวข้องกับชุมชน จนภายหลังเอาสถานที่ที่พระพุทธรูปผ่าน นำไปเป็นชื่อสถานที่นั้น ๆ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และเป็นแนวปฏิบัติของชาวบ้าน เพราะมีความเชื่อเดิมอยู่แล้ว ยิ่งเมื่อได้มีเคารพบูชาและมีพระพุทธรูปอยู่ที่ใดหรือสถานที่ต่างๆ ก็มีความเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ทั้งสิ้น

บทความวิจัยที่ ๑๘ เรื่อง “**แนวคิดเรื่องทางสายกลางของขงจื้อ**” โดย ผศ.กฤต ศรียะอาจ มีสาระสำคัญหลักคำสอนเรื่องทางสายกลางของขงจื้อ ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า ทางสายกลางของขงจื้อ เฟื่องเอาสภาพของจิตที่สามารถดำรงอยู่ในภาวะเป็นปกติ แม้จะถูกสภาพแวดล้อมทั้งฝ่ายดีและฝ่ายไม่ดี เข้ามากระทบ หรือรบกวน แต่จิตไม่แสดงอาการผิดปกติออกมาให้เห็น ยังสามารถรักษาดุลยภาพไว้ได้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพที่เข้าไปเกี่ยวข้อง ดังนั้น ความเป็นทางสายกลางของขงจื้อจึงมีลักษณะเป็นผลมากกว่าเป็นเหตุ และเป็นหลักทางสายกลางระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือทางสายกลางระหว่างสังคมในสังคม

(๑๒)

ตอน ๒ พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จำนวน ๑๑ บทความ

บทความที่ ๑ เรื่อง “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม” โดย พระปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร. อธิบายสาระสำคัญเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของศาสนา ความจำเป็นที่ต้องมีศาสนา หน้าที่ของศาสนาที่มีต่อสังคม เช่น ศาสนาจะสนองความต้องการส่วนบุคคล ศาสนาช่วยควบคุมสังคม ศาสนาช่วยอบรมคนให้กระทำกิจกรรมที่ถูกต้อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย และยังกล่าวถึงการพัฒนาสังคมตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างคนให้มีความเข้มแข็ง เช่น ความเข้มแข็งทางจิตใจ ได้แก่ความพยายามทำด้วยตัวเอง ใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา ก่อให้เกิดภาวะผู้นำทางปัญญา ซึ่งเป็นผู้นำที่แท้จริงนั่นเอง เมื่อสร้างคนให้มีความเข้มแข็งแล้วก็จะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ อีกทั้งยังส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งอีกด้วย โดยการยึดหลักธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนา การที่เรามีศาสนามาช่วยปลอบประโลมใจ และทำให้ทุกคนมีที่พึ่ง ต้องปฏิบัติตามคำสอนของศาสนานั้น จัดได้ว่าเป็นความสำคัญของศาสนาในสังคมทีเดียว ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ศาสนา(Religion) เป็นที่พึ่ง เป็นสิ่งที่จำเป็น เป็นศูนย์รวมจิตใจ และมีความสำคัญต่อทุกคนในสังคม

บทความที่ ๒ เรื่อง “ภาษาอังกฤษวันละคำก็เก่งได้” โดย รศ.ดร.สมาน งามสนิท มีสาระสำคัญกล่าวถึงภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่คนทั่วโลกใช้เป็นภาษากลางในการสื่อสารเป็นภาษาวิชาการและวิชาชีพที่ผู้หวังความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงานต้องสนใจใฝ่เรียน ตอนนี้นำประชาคมอาเซียนก็ประกาศให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาอาเซียนด้วย ยิ่งมีความจำเป็นที่ต้องสนใจใฝ่เรียนรู้ภาษาอังกฤษให้จริงจังและให้อิทธิบาท ๔ ในการเล่าเรียน พร้อมต้องมีเทคนิคการเรียน เช่น สร้างบรรยากาศโดยรอบตัวเป็นภาษาอังกฤษหาเพื่อน หาวิธีเรียนคำใหม่ๆ แล้วสรุปลงว่า เรียนภาษาอังกฤษวันละคำ ไม่ต้องรีบเร่ง แต่ต้องต่อเนื่องจริงจัง เพียงวันละคำ ท่องให้ขึ้นใจ จำได้ รู้ความหมาย รู้วิธีใช้ เพราะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น ไม่จำเป็นต้องพูดเป็นประโยค พูดเพียงคำเดียวก็สื่อความหมายได้

บทความที่ ๓ เรื่อง “ยอดวิญญูชนที่คนเขาไม่ยอมให้ตาย” โดย ผศ.ดร.อภิพัทธ์ วิชาญใจงาม และคณะ กล่าวถึงบุคคลที่เป็นอัจฉริยชน หรือยอดวิญญูชน เช่น สุเมธดาบส พระเวสสันดร พระพุทธเจ้า มหาศาสดาโลก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หลวงพ่อพุทธทาส และอาริสโตเติล ในแต่ละพระองค์ หรือแต่ละคน ผู้เขียนกล่าวถึงประวัติและผลงานไว้อย่างน่าสนใจ

บทความที่ ๔ เรื่อง “พุทธธรรมเพื่อการปกครอง” โดย ผศ.ปฐมพงศ์ ทินบรรเจ็ดฤทธิ์ อธิบายในสาระสำคัญเกี่ยวกับบริบทในแนวคิดของคำสำคัญต่อภาวะความเป็นผู้นำ และพุทธวิธี เพื่อความเป็นพระจักรพรรดิ ตามหลักจกักวัดติวัตร เป็นหน้าที่ของความเป็นผู้นำ ในฐานะผู้ปกครอง บริหารอาณาจักรให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ๔ ประการ กล่าวคือ๑. การตั้งตนให้ดำรงอยู่ในธรรมและการรักษาคุ้มครอง

ป้องกันอันชอบธรรม ๒. การจัดให้มีการป้องกัน ปราบปรามการกระทำความผิด ๓. การกระจายรายได้ ๔. การแสวงหาปัญญาและคุณธรรม และกล่าวถึงหลักธรรมในการปกครองคืออปริหาริยธรรม ๗ และสรุปลงว่า แก่นแท้ของพุทธธรรมได้แสดงให้เห็นภาวะของผู้นำ ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่ฉลาด รอบรู้ มีความมุ่งหมายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมและมวลสมาชิก

บทความที่ ๕ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเยียวยาทางจิตใจตามวิถีพุทธของสตรีผู้ประสบความสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก” โดย ผศ.สุชน ประวัตินี้ มีสาระสำคัญกล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับสตรีทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน หลักธรรมที่ส่งเสริมต่อการเยียวยาสตรีผู้ประสบความสูญเสีย และการเยียวยาแนวพุทธ รวมถึงการหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์ เช่น การเชื่อสมาน การพินิจรอยแยกและการเข้าใจเห็นจริง แล้วสรุปลงว่า หลักพุทธธรรม จะทำให้สตรีผู้ประสบความสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก สามารถเข้าใจถึงสภาวะทางจิตและพฤติกรรมของมนุษย์อันเป็นสภาวะที่ละเอียดอ่อนและลึกซึ้งได้นั้น ควรใช้วิธีการศึกษาจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์แบบองค์รวม เพื่อที่จะศึกษาที่มองเรื่องจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ว่ามีสาเหตุเกิดมาจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงสาเหตุเดียว แต่ควรมองในแง่ที่ว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งหมดเป็นไปในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กัน และมีผลกระทบซึ่งกันและกัน

บทความที่ ๖ เรื่อง “นวัตกรรมแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ” โดย ผศ.ดร.สิน งามประโคน ได้อธิบายในสาระสำคัญเกี่ยวกับนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา ถือเป็นวิธีการเรียนการสอนแนวใหม่ที่เป็นเลิศของพระพุทธองค์ที่ทรงสอนหลักความจริงของชีวิตเริ่มต้นจากตัวเองก่อน เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเริ่มจากทุกข์ สาเหตุให้เกิดทุกข์ วิธีการดับทุกข์ และแนวทางปฏิบัติให้พ้นทุกข์ของตนเอง โดยพระพุทธเจ้าทรงสอนให้ตระหนักถึงคุณค่าของการเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติ การสนทนา โดยผ่านสื่อธรรมชาติ สอนให้เข้าใจง่าย ชวนให้ผู้เรียนใคร่อยากเรียนรู้และปฏิบัติตามด้วยตนเอง สร้างศรัทธา และพอใจในการเรียนรู้ นี่คือนวัตกรรมการสอนที่เป็นเลิศของพระพุทธเจ้า

บทความที่ ๗ เรื่อง “การวางแผนเพื่อการบริหาร” โดย ผศ.ดร.ปฎิภาณ มหรรรณานาดี มีสาระสำคัญกล่าวถึงการปฏิบัติงานทุกอย่างมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผน เพื่อที่จะต้องนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล แล้วอธิบายถึงการวางแผนคืออะไร เป็นหน้าที่ของใคร คุณสมบัติของผู้วางแผนเป็นอย่างไร อีกทั้งกล่าวถึงหน้าที่ของการควบคุมของผู้บริหาร และองค์ประกอบและระดับของการควบคุมทั้ง ๓ ระดับ ของผู้บริหาร

บทความที่ ๘ เรื่อง “ศึกษาความขัดแย้งและจุดจบที่สังคมควรนำมาทบทวน” โดย ผศ.ดร. กฤษณันท์ แสงมาศ มีสาระสำคัญกล่าวถึงความขัดแย้งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ที่ได้มีมนุษย์

(๑๔)

ที่นั่นย่อมมีความขัดแย้ง และเกิดมาช้านาน แม้แต่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก อัครคัมภีร์ อัครคัมภีร์ อัครคัมภีร์ พระพุทธเจ้า พระองค์ได้ตรัสถึงความขัดแย้งเอาไว้ และการที่จะนำไปสู่การปรองดอง สมานฉันท์ สามัคคี ความรัก ความเมตตา ความสงสารในหมู่สังคมาได้ จะต้องสร้างความรู้ให้กับสังคมาในหลักของ สัมมาทิฏฐิ การมองเห็นถูกต้อง สัมมาสังกัปปะ ความดำริที่ถูกต้อง เพราะจะช่วยให้มนุษย์พ้นบ่วงจากการคล่อง ความมีอิสรภาพ เสรีภาพและอธิปไตย เป็นของตนเองได้ และทำให้มนุษย์มีความรัก มีความเมตตา มีความกรุณาและมีความสงสาร พร้อมทั้ง การรู้จักสามัคคี พัฒนาและให้อภัยซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะ การแผ่เมตตาให้แก่ตนและบุคคลอื่น

บทความที่ ๙ เรื่อง “**อุปสรรคที่สำคัญในชีวิต**” โดย ผศ.ดร.รวีโรจน์ ศรีคำภา อธิบายสาระสำคัญเกี่ยวกับชีวิตย่อมมีอุปสรรคหรือเป็นทุกข์ อุปสรรคที่สำคัญคือ ๑. อบายมุข ๒. การเป็นหนี้ ๓. ความตระหนี่ ๔. ความกลัว ๕. ความเจ็บป่วย ๖. ความประมาท เมื่อเข้าใจเช่นนี้จะได้วางแผนชีวิต เพื่อเผชิญกับอุปสรรคพร้อมทั้งการสร้างกำลังใจและแรงบันดาลใจในการต่อสู้กับอุปสรรคเหล่านั้น ได้อย่างเหมาะสม ควรตระหนักอยู่เสมอว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมันพร้อมที่จะแปรผัน เพราะฉะนั้น จะต้องเตรียมตัวให้พร้อมเสมอสำหรับความผันผวนปรวนแปร ควรใช้สติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิต ด้วยความไม่ประมาทในสิ่งที่ทำในคำที่พูดอยู่เป็นนิตย์

บทความวิจัยที่ ๑๐ เรื่อง “**ความคิดเห็นของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียน การสอน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**” โดย ผศ.ดร.จตุพล พรหมมี และนายพรภิรมย์ ยอดบุญ สาระสำคัญกล่าวถึงความคิดเห็นของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา ต่อการจัดการเรียนการสอน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้าน ดังนี้ ๑. ด้านอาจารย์ผู้สอน ๒. ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ๓. ด้านสื่อสโสดที่ศนูปรกรณ์ ๔. ด้านสิ่ง อำนวยความสะดวก เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียน การสอน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ผลการวิเคราะห์ ความคิดเห็นของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก

บทความที่ ๑๑ เรื่อง “**บาลีภาษาของพระพุทธศาสนาเถรวาท**” โดย ดร.อดุลย์ คนแรง มีสาระสำคัญกล่าวถึงภาษาบาลีเป็นภาษาปรากฏตโบราณที่มีวิวัฒนาการมาจากภาษาพระเวท ต่อมา ชาวอมครติดต่อกันด้วยภาษาบาลีจึงเรียกชื่อภาษานี้ว่า ภาษามคร ในการประกาศพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงใช้ภาษาบาลีในการแสดงพระธรรมเทศนาแก่ชนชาวอมคร แม้ในการสังคายนาพระธรรม วินัย ก็ใช้ภาษาบาลีเครื่องบรรจุพระพุทธพจน์ อันศักดิ์สิทธิ์ คือพระไตรปิฎก พุทธศาสนิกชนผู้นับถือ

พระพุทธรูปศาสนาเถรวาทใช้ภาษาบาลีในการศึกษาพุทธธรรมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือนิยมใช้ภาษาบาลีตั้งชื่อให้ตัวเองเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ภาคภาษาอังกฤษ จำนวน ๒ บทความ

Article I “THAI CULTURE THAT ASIAN STUDENTS SHOULD KNOW” By Assoc.Prof. NILRATANA KLINCHAN. The authors proposed that : The objective of this article is to know Thai culture that ASIAN students should know. Thai culture concerned with custom, religion, language and environments. The ASIAN students who have been studying in Mahachulalongornrajvidyalaya University have effected on daily life toward Thai culture. What is the problem that ASIAN students should know. Generally Thai teachers should know inter-cultures such as languages, belief and tradition and communication of cultural languages and the ASIAN students must know Thai culture and they have improved themselves on environments and Thai culture.

Article II “Buddhism: a Religion of Positivism or Presentism? A Study of Bhaddhekaretta Sutta” By Assist. Prof. Dr. Phramaha Hansa Dhammaso Assistant to the Rector for Academic Affairs Director of IABU/MCU Office. The authors proposed that : The question of ‘the present moment’ is a difficult one to address: how can all sentient beings experience ‘now’ at the same time? This question is of particular interest to anyone who practices meditation. This problem may be formulated in a philosophical framework: is Buddhism ‘positivism’ or ‘presentism’? Also, Finally, all kinds of religions in the world arise because of this search. One great religion in the world is Buddhism. It leads people to the cessation of suffering. Everybody in the world wants happiness and peace. This is the reason why people seek the true path, leading them towards the cessation of suffering.

สำหรับรายละเอียดบทความทั้งหมดนี้ ผู้ใคร่ต่อการศึกษา สามารถค้นหาอ่านได้ในหนังสือสารนิพนธ์เล่มนี้.

มหาจุฬารักษะยุค Thailand ๔.๐

ประเทศไทยพัฒนาก้าวหน้ามาก	ล้วนเกิดจากแนวทางการสร้างสรรค์
จากเกษตรสู่การค้าสารพัน	ไม่ตีบตันฝืนค้ำทุกอย่างมี
สี่จุดศูนย์พูนสุขประยุกต์ใช้	เศรษฐกิจเริ่มใหม่เพื่อไทยนี้
ยุคนวัตกรรมเทคโนโลยี	ได้บ่งชี้มาตรฐานการเชี่ยวชาญ
หันมามองลงวิเคราะห์ความเหมาะสม	ธรรมอุดมแหล่งศาสตร์ศิลป์ถิ่นบริหาร
มหาจุฬารักษะก้าวไกลในผลงาน	มีหลักธรรมมาภิบาลสืบสานครอง
ทั้งมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืนศาสตร์	สร้างนักปราชญ์ใจทศตบมอบสนอง
พัฒนาวิทยาการผ่านครรลอง	วัฒนธรรมถูกต้องปรองดองกัน
เศรษฐกิจสมัยใหม่วิจัยล้ำ	แนวเริ่มต้นความเชี่ยวชาญการสร้างสรรค์
องค์ความรู้ส่งเสริมเพิ่มจ่านรจ	โภคภักดิ์ทอิมอุ่นสมดุลธรรม
อโศกเจ็ดสิบปีไม่มีล้ม	ยังกล้าคมแบ่งบานนานฉนำ
สถาบันปัญญาชูสร้างผู้นำ	เด่นเลิศล้ำวิชาการมานานแล้ว

ช.ศรีนอก

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)

ประพันธ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำปรารภ	(๓)
ถ้อยแถลง	(๕)
บทบรรณาธิการ	(๖)
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Thailand ๔.๐	(๑๖)

๑. ภาคภาษาไทย

ตอน ๑ พระพุทธศาสนาและปรัชญา

หลักการธรรมกับแนวคิด ในการผลิตบัณฑิต	๑
พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	
พจนานุกรมพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	๒๓
พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.	
ศิลปะในการวิเคราะห์วิจัยหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา	๕๒
ศาสตราจารย์พิเศษจ้านงค์ ทองประเสริฐ	
ศึกษาวิเคราะห์ความหมายคำโลกธาตุ ทางพระพุทธศาสนา	
เปรียบเทียบกับคำเอกภพ ตามแนวคิดของนักดาราศาสตร์	๖๐
ศาสตราจารย์พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ	
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ กับการศึกษาของพระสงฆ์ไทย	๗๕
อาจารย์สนิท ไชยวงศ์คต	
มังคลัตถทีปนี : แนวทางการดำรงอยู่แห่งชีวิตที่ยั่งยืน	๘๕
รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร	
คำอวยพร : กรรมนิยามกับสังคมนิยม	๑๐๒
ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสงค์ และ รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์	
ทักษะการบริหารมนุษยสัมพันธ์ตามแนวพุทธ	๑๑๘
รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	
กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย	
: กรณีศึกษาชุมชนตัวอย่างหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๑๓๕
รศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง	

(๑๘)

กระบวนการสร้างสาธารณโภคีธรรมขององค์กรพุทธศาสนาในประเทศไทย	๑๖๐
พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. และพระสุภาพร เตชธโร	
พุทธศาสนา : โปสท์โมเดิร์น	๑๗๓
พระสุนทรกิตติคุณ, ผศ.	
หลักคำสอนเชิงนิเทศศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก	๑๘๓
พระมหาสุภาวิชัย ปภสฺสโร, ผศ.	
ชีวิตมีความสุขต้องมีศีล ๕	๑๙๔
พระมหาปัญญาวรรวัฒน์ สิริภทฺโท, ผศ.ดร.	
พระพุทธศาสนากับการใช้ชีวิตในสังคมออนไลน์	๒๐๑
พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.	
การพัฒนาจิตตามแนวพระพุทธศาสนา	๒๐๘
พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนฺโท, ผศ.ดร.	
วิถีแห่งผู้นำและระบอบการปกครอง: ธรรมราชา จอมปราชญ์ จอมธรรม	๒๒๑
พระมหาไพรัชน์ ธมฺมทีโป, ดร.	
ภูมิศาสตร์ตำนานจังหวัดหนองคาย	๒๔๕
ผศ.ดร.เจษฎา มุลยาพอ	
แนวคิดเรื่องทางสายกลางของขงจื้อ	๒๖๐
ผศ.กฤต ศรียะอาจ	
ตอน ๒ พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม	๒๗๑
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.	
ภาษาอังกฤษวันละคำก็เก่งได้	๒๘๒
รศ.ดร.สมาน งามสนิท	
ยอดวิญญูชนที่คนเขาไม่ยอมให้ตาย	๒๙๐
ผศ.ดร. อภิพัทธ์ วิศิษฎ์ใจงาม, พระจิวจน์ ญาณฉนฺโท	
และ ดร.อนิตะมงคล สมกิตติกานนท์	
พุทธธรรมเพื่อการปกครอง	๓๐๙
ผศ.ปฐมพงษ์ ทินบรรเจ็ดฤทธิ์	

การพัฒนาารูปแบบการเยียวยาทางจิตใจตามวิถีพุทธของสตรี ผู้ประสบความสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ผศ.สุชน ประวัตินิติ	๓๑๖
นวัตกรรมแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ผศ.ดร.สิน งามประโคน	๓๓๐
การวางแผนเพื่อการบริหาร ผศ.ดร.ปฎิภาณี มหรรธนาธิบัติ	๓๔๐
ศึกษาความขัดแย้งและจุดจบที่สังคมควรนำมาทบทวน ผศ.กฤษณ์นท์ แสงมาศ	๓๕๐
อุปสรรคที่สำคัญในชีวิต ผศ.รวีโรจน์ ศรีคำภา	๓๖๔
ความคิดเห็นของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผศ.ดร.จตุพล พรหมมี	๓๘๔
บาลีภาษาของพระพุทธศาสนาเถรวาท ดร.อดุลย์ คนแรง	๓๙๓

๒. ภาคภาษาอังกฤษ

Article I Thai Culture What ASIAN Students Should Know Assoc.Prof. Nilratana Klinchan	405
Article II Buddhism: a Religion of Positivism or Presentism ? A Study of Bhaddhekaretta Sutta Assist.Prof.Dr. Phramaha Hansa Dhammahaso	421

๓. ภาคนิสิตปฏิบัติศาสนกิจช่วยพัฒนาสังคม

โครงการนิสิตปฏิบัติศาสนกิจอาสาช่วยพัฒนาสังคม พลังนิสิต : พลังการทำงานและจิตวิญญาณเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี	๔๓๓
โครงการบรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปี ๒๕๕๙	๔๕๔

๔. ภาคผนวก

คณะกรรมการฝ่ายจัดสัมมนาทางวิชาการ	๔๖๕
คณะกรรมการฝ่ายจัดทำสูจิบัตรและสารนิพนธ์	๔๖๗
ผู้อุปถัมภ์งานพิธีประสาทปริญญา ประจำปี ๒๕๖๐	๔๖๙

---

๑ ภาคภาษาไทย

ตอน ๑ พระพุทธศาสนาและปรัชญา

พระพรหมบัณฑิต อธิการบดี มจร
ตรวจเยี่ยมบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา
มอบป้ายโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แก่ผู้แทนแกนนำชาวพุทธ
ณ วัดห้วยบง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ
เมื่อ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๙